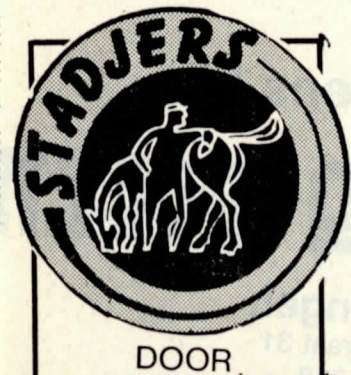

GERHARD TUINEMA:

"Ik kan me beter uitdrukken in dialect dan in het Nederlands"

LOEKS
6-6-90

HENK HOVINGH

De 67-jarige schrijver GERHARD TUINEMA is om met zijn vrouw te spreken "al jaren over z'n hoogtepunt heen." Hij zal dat zelf zeker niet ontkennen, want de op het platteland geboren TUINEMA weet desgevraagd zelf niets eens meer het jaartal waarin zijn boek "De gebroeders van Dam" verscheen. Dat was dus in 1951, een tijd die ver achter ons ligt. Zo ook de periode dat GERHARD TUINEMA als conferencier optrad; TUINEMA kijkt graag op die tijd terug, met name op zijn jeugd-jaren die hij in SIDDEBUREN doorbracht. Uit die tijd stamt ook zijn grote voorliefde voor het Groningse dialect. Dat is waar hij zich tegenwoordig veelal mee bezig houdt. Zo verschijnen regelmatig verhalen van hem in Groninger uitgaven, maakt hij graag rijmpjes en is TUINEMA sterk in het maken van limericks, bij voorkeur in het dialect inderdaad. Van zijn hand komt ook deze limerick over LOEKS: n Old Engelsman, James Edward Cooks; Kreeg kraant nait en wör dou wat foeks; want hai wol zo geern; beter Nederlands leren; en dat ging meroakel mit Loeks!

Zijn vader was slager, maar daarvoor was GERHARD TUINEMA volgens eigen zeggen totaal ongeschikt. Hij kon beter met de pen overweg en schreef dan ook jarenlang bijdragen in het dialect in het streekblad 'Duurswold' onder de naam GERH.T. Daarnaast was hij op 14-jarige leeftijd al correspondent voor 'de Woldstreek' uit Delfzijl:

"Het begon op de lagere school al. Als anderen hun opstel allang klaar hadden, was ik nog bezig. Maar mijn opstel werd altijd voorgelezen. Dat schrijven voor Duurswold, dat was heel leuk. Ik schreef over alle mogelijke onderwerpen, vaak inhakend op de actualiteit. Later werd het zelfs een soort feuilleton. De gebroeders van Dam is zelfs in boekvorm verschenen. Nee, dat is nu niet meer te krijgen. Het is ook niet actueel meer, destijds sloeg het geweldig aan.

Ik was niet geschikt om echt bij de krant te gaan werken. Daar moet je een zekere flair, brutaliteit voor hebben. Die rubriekjes schrijven was heel wat anders, 't ging over het dorpsgebeuren en dat werd ontzettend gewaardeerd door de mensen. Ze zaten er echt op te wachten, vooral de gebroeders Van Dam was een succes. Fantasie gecombineerd met de werkelijkheid. Toen de hoofdpersoon op een gegeven moment ging trouwen, kreeg 'k weet niet hoeveel felicitaties van de lezers, zo leefde iedereen mee."

Destijds schreef GERHARD TUINEMA in het dialect en alles wat nu van hem komt is nog steeds in het Gronings. Hij wil zo zijn steentje bijdragen aan de instandhouding van de Groningse streektaal:

"Het is jammer dat er in de dorpen op het platteland steeds minder dialect gesproken wordt. Ik heb nu net weer vier liedjes geschreven voor een lespakket voor de basisschool; HANS KÜNZEL zorgt voor de muziek erbij. Dat doe je om het dialect nog wat over te brengen op de kinderen. Het goede dialect, want niet alles wat in het dialect wordt geschreven is even mooi. SIMON VAN WATTUM en JAN KLOMPSMA, dat mag ik graag lezen. Zoals SIMON VAN WATTUM altijd schreef, dat is puur Gronings. Niet alleen in de taal, maar ook in de gebeurtenissen.

Dat er zo af en toe denigrerend wordt gedaan over ons dialect, hebben we zelf schuld aan. Er is teveel uitgekomen dat beneden alle peil was. Tegenwoordig zit het weer in de lift, komt er veel kwaliteit uit. Dialect is voor mij iets eigens. Ik kan me daarin beter uitdrukken dan in het Nederlands. Ik schrijf ook beter in het dialect, het Nederlands is nooit zo eigen voor me geweest. In mijn jeugd-jaren sprak ik geen Nederlands, ik ben in het dialect gevormd. Ik vind het zelf ook niet altijd even mooi, het klinkt soms wel wat hard. Maar het Gronings kan zo mooi zij. Bepaalde teksten kan ik van genieten, ook gedichten. Persoonlijk zit ik meer in de richting van KLINGE DOORENBOS. Ik zit in datzelfde ritme als hem, daarin kun je mij vergelijken met hem. Hij werd nooit echt gewaardeerd, is stuk geschreven. Mijn werk noem ik geen gedichten, zeg maar rijm. Daarin kun je veel meer zeggen dan gewoon."

GERHARD TUINEMA schreef o.a. voor de bundel KERSTVERHOALEN die vorig jaar verscheen en eerder al voor het het Grunneger poëziealbum VEUR ANTJE en MENGELMOUS I: KNIJLAIDJES. Het meest recent werkte hij mee aan het boekje PAASGEBRUIKEN. Het gekke is dat de activiteiten van GERHARD TUINEMA het hobbyïsme nooit echt zijn ontstegen:

"Ik ben niet iemand die zomaar inspiratie krijgt en dan schrijft. Als ze me belen voor een bepaald boekje dan is het een dag of vier, vijf en ga ik aan het schrijven. Dan is mijn accu vol, maak ik 't ook ineens af. Er moet wat druk achter staan, anders gaat 't niet. FRÉ SCHREIBER is de grote animator, een man waar ik veel respect voor heb. Een Fries die zich ontzettend inzet voor het Gronings!

Ik ben niet echt een dichter, ik zal nooit iets gaan schrijven om de tijd te doden. Dat is altijd zo geweest. Ik schrijf graag, maar niet omdat 't zo nodig moet. Anderen wel, daarom is het allemaal ook niet even goed wat uitge-

bracht wordt. Dat schrijven in zeg maar hogere sferen, past niet bij de Groningers. Ik hou niet van die flauwekul er omheen. Wat er nu allemaal rond het dialect gebeurt, zoals SIMON REKER er mee bezig is, dat spreekt me geweldig aan.

Een tijdje terug was ik nog op het platteland, hoorde ik een klein meisjes puur Gronings praten. Daar gaat mijn hart voor open, dat vind ik zo mooi! Want meestal is 't zo wanneer je in dorpen komt, de kinderen gebroken Nederlands spreken. 't Is geen dialect en geen Nederlands en dat is jammer. Ik ben bang dat het dialect op den duur toch verloren zal gaan. In het nieuwe woordenboek van SIMON REKER komt het stadsdialect al niet meer voor, dat is al helemaal verwaarloosd, wordt eigenlijk niet meer gesproken. Begrijp me goed, dialect alleen is niet zaligmakend. Het is ook daarom dat ik niet terugkeer naar het platteland. Ik vind daar niet meer wat ik heb achtergelaten."

Er was in vroeger jaren geen café in de provincie of GERHARD TUINEMA had er als conferencier wel zijn opwachting gemaakt. Hij trad daar alleen op, maar ook met wisselende gezelschappen. Ineens besloot hij daarmee te stoppen, inmiddels al weer 25 jaar geleden:

"Ik kan heel best afstand doen van iets. Mijn vrouw dacht dat ik nog wel heimwee zou krijgen naar het cabaret, maar dat is nooit zo geweest. Ik heb veel mooie herinneringen aan die tijd. Ik heb ontzettend veel bruiloften gedaan, van acht uur 's avonds tot vier uur 's morgens. En dan moest je de volgende dag gewoon weer op; ik snap nog niet hoe ik dat heb volgehouden. In Groningen duurde 't altijd zolang voor men een borreltje kreeg en dat had je nodig om de stemming erin te krijgen. Alleen met koffie kun je geen feest vieren. Die bruiloften tot vier uur was een uitvloeisel van de bezetting; in die tijd mocht je immers niet voor vier uur op pad. Zo is 't ook begonnen, door een revue bij het Bevrijdingsfeest in Siddeburen. Dan merk je dat je bepaalde dingen wel kunt doen en wat je graag wilt, dat komt er toch wel uit."

Bracht GERHARD TUINEMA nou ook die typisch Groningse droge humor?

"Ik weet niet of Groningse humor nou zo speciaal is. Het grootste succes had ik altijd met sneldichten. Dan ging ik de zaal in, ik kon wel een half uur achter mekaar doorgaan. Het was mijn topnummer, daarvoor werd ik vaak speciaal gevraagd. Onder het zingen van de ene zin, was je in je hoofd al met de volgende bezig. WILLY ALFREDO was heel bekend, ik deed het toch anders. Ik werd ook gevraagd door christelijke verenigingen omdat ik een bepaald peil had. Ik hield het heel beschaafd, tegenwoordig -nu al die taboes zijn doorbroken- kun je veel meer. Ik bleef bijvoorbeeld van lichamelijke gebreken af."

In zijn huidige schrijfwerk grijpt GERHARD TUINEMA nog vaak eens terug op vroeger jaren:

"Onze generatie heeft natuurlijk in een geweldig tijdperk geleefd. Dit maakt geen generatie nog eens mee. De moeilijke dertiger jaren, de oorlog, de bevrijding en dan die geweldige technische evolutie. Ik weet nog dat mijn schoonmoeder voor de eerste auto achter een boom wegkroop, terwijl ze later nog met ons in een vliegtuig is geweest.

Ik heb een geweldige jeugd gehad, als kinderen had je fantasie, kon je met het kleinste al iets doen. Kinderen hebben nu alles, waar moeten ze dan nog blij mee zijn? De jeugd zegt vaak 'hou nou eens op te zeuren over vroeger', maar zo'n tijd zal nooit terugkomen.

Wanneer ik echt vanuit mijn gevoel schrijf, dan kan ik 't best over het verleden schrijven. De mensen hadden meer voor mekaar over, er was een stuk saamhorigheid. Gereformeerden en anderen, ze zaten allemaal bij elkaar. Een half jaar na de oorlog was dat al weer voorbij. Maar ik voel nog altijd hetzelfde voor Groningen, de provincie welteverstaan. Van de stad hebben ze met die restauratie weinig terecht gebracht immers. Naar buiten toe zal ik de stad echter nooit afvallen. Ik blijf een echte Groninger in alle geledingen."